

**การจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง ACTIVE LEARNING ร่วมกับแนวคิดจิตต
ปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้
ของนักศึกษาครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์**

**THE LEARNING MANAGEMENT BASED ON ACTIVE LEARNING WITH THE
CONTEMPLATIVE EDUCATION TO ENHANCE INSTRUCTIONAL DESIGN
ABILITY OF STUDENT TEACHERS FACULTY OF EDUCATION,
RATTANAKOSIN RAJABHAT UNIVERSITY GROUP**

บุญฤดี อุดมผล*

Boonrudee Udomphol

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู 2) ออกแบบและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางActive Learning ร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู 3) ทดลองใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัย และพัฒนา มีการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นที่ 2 พัฒนาการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3การทดลองใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผล กลุ่มตัวอย่างใน ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 25 คน โดยใช้วิธีการสุ่มหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) คู่มือการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา 2) แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา 3) แบบประเมินความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ 4) แบบประเมินความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ 5) แบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ 6)แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และการวิเคราะห์เนื้อหา

* อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้และส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นครู โดยทุกฝ่ายและผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะหน่วยผลิต และ ผู้ใช้บัณฑิตครู เห็นความสำคัญในการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของ นักศึกษาคู

2. ผลการพัฒนาได้พัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ร่วมกับแนวคิด จิตตปัญญาศึกษา การพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ มี 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) ขั้นตอนออกแบบและพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ 3) ขั้นตอนเสริมสร้างประสบการณ์ 4) ขั้นตอนสะท้อนข้อมูลหลังการ ใช้การจัดการเรียนรู้ และขั้นตอนการนำระบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในห้องเรียน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) จุดประกายยั่วความคิด 2) ร่วมออกแบบการจัดการเรียนรู้ 3) ทดลองปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ 4) สะท้อนคิด 5) สรุปการเรียนรู้เชื่อมร้อยความคิด 6) ปรับปรุงแก้ไขพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้

3. ประสิทธิภาพของระบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ร่วมกับแนวคิด การศึกษาผ่านการเรียนรู้และ จิตตปัญญาศึกษา พบว่าหลังการทดลองใช้ระบบการจัดการเรียนรู้ ตามแนวทาง Active Learning ร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ที่พัฒนาขึ้น 1) นักศึกษาคูมีความสามารถ ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 2) นักศึกษาคู มีคุณลักษณะความเป็นครู ตระหนักรู้ในตนเองทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและมีทักษะการแก้ปัญหา สูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 3) นักศึกษาคูมีความพึงพอใจต่อระบบการจัดการเรียนรู้ตาม แนวทาง Active Learning ร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: จิตตปัญญาศึกษา, ออกแบบการจัดการเรียนรู้, นักศึกษาคู, มหาวิทยาลัยราชภัฏ,รัตนโกสินทร์

ABSTRACT

The purposes of this research were to study and analyze the foundation on developing organization to enhance instructional design ability of student teachers, to design and development learning process, to implement a organization based on Active learning and the Contemplative Education, and evaluate the effectiveness of this learning process, employing the R&D research method .in the process of implementing in the classroom, The research was divided into 4 steps: analyzing the foundation; developing the process of learning; implementing the process of learning; evaluating the process of learning. The sample of this study were 25 forth year student teachers, in General Science Education program, the faculty of Education, Suan Sunandha Rajabhat University. The research instruments were 1) the teachers' manual and lesson plans 1) evaluation form for varied and systematically instructional design ability, 2) evaluation form for lesson plan writing ability, 3) evaluation form for organization learning activities ability, and evaluation form of students'

satisfaction toward the learninn proses. The data were analyzed by using arithmetic means, percentage, standard deviation, t-test dependent and content analysis.

The research finding were as follows:

1. The foundation analysis results were crucial as they would be used to develop students' instructional design ability, mercifulness, pubic-mindedness, and problem solving.

2. The developed learning process organization, based on Active Learning and the Contemplative Education,consisted of 4 steps: Analysis of foundation;design and delopment; construction of experience; and reflection. The learning process implementation in the classroom consisted of 6 steps 1) spark provocative ideas. 2) planing a lesson plan. 3) microteaching. 4) Reflecting with instructor and other students teachers. 5) Summary of learning. 6) revising the lesson plans

3. After implementing the developed learning process organization, instructional design ability of student teachers were significantly higher than this before learning by using developed learning process organization at .05 level of significantly. In adding, student teacher have developed the ability to problem solving, and work together. Therefore, the learning process is based on Active Learning Learning Study Approach and the Contemplative Education was qualified to enhance instructional design ability of student teachers

Keywords: Active Learning, Contemplative Education, instructional design ability, student teachers, Rajabhat University

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 มียุทธศาสตร์สำคัญในเรื่องการยกระดับการผลิตครูให้มีคุณภาพ และการศึกษารายงานการประชุมสัมมนาเพื่อพิจารณารายงานการวิจัยเรื่อง นโยบายการผลิตและพัฒนาครู¹ พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับระบบการผลิตครูที่ทั่วโลกกำลังประสบอยู่หลายประการ และปัญหาหนึ่งที่มีความสำคัญคือ ปัญหาเกี่ยวเนื่องมาจากระบบการผลิตครู ได้แก่ หลักสูตรการฝึกหัดครูมีข้อบกพร่อง เช่น หลักสูตรขาดการพัฒนาให้มีความเชื่อมโยงกับบริบทของแต่ละภูมิภาค หลักสูตรยังขาดการเน้นให้นักศึกษาครูมีความสามารถในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และประการสำคัญเนื้อหา ของทฤษฎีไม่มีความสัมพันธ์กับภาคปฏิบัติการเรียนการสอน วิชาชีพครูเน้นภาคทฤษฎี โดยให้ความสำคัญกับวิชาสร้างเสริมประสบการณ์การฝึกสอนน้อย ตัวอย่างครูนิเทศการฝึกสอนไม่สามารถเป็นแบบอย่างแก่นักศึกษา ครูจึงนิเทศการสอนแบบเดิม ๆ ที่ขาดการพัฒนา ทำให้นักศึกษาครูได้รับรูปแบบเดิม และไม่ใส่ใจในการสร้างและใช้นวัตกรรมทางการสอนใหม่ ๆ นักศึกษาครูขาดการเรียนรู้ให้มีความสามารถในการสอน

---

¹ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษา ในช่วงแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา แห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) ฉบับสรุป. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

ในบริบทที่หลากหลายการผลิตนักศึกษาครูเน้นด้านปริมาณมากกว่าคุณภาพ และไม่ตรงความต้องการเพราะขาดความเชื่อมโยงและการสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยใช้ครู

ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งที่จะให้การศึกษาเป็นกลไกนำไปสู่คุณภาพคนของประเทศได้ ดังนั้นปัญหาเกี่ยวกับครูและวิชาชีพครูจำเป็นที่จะต้องเร่งดำเนินการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาโดยเร่งด่วน เพื่อให้การศึกษาสามารถพัฒนาคุณภาพครูได้สมตามเจตารมณ์ที่ตั้งไว้ ความต้องการจำเป็นจึงต้องสมควรที่จะสร้างสรรค์ครูรุ่นใหม่ที่ยอมรับสามารถแสดงพันธกิจ ทิศทางของตนเองได้อย่างเต็มที่และสมบทบาทด้วยคุณลักษณะครูที่มีมาตรฐาน นั่นคือการสร้างสรรค์คุณลักษณะครูรุ่นใหม่ที่เป็นมืออาชีพและสร้างสรรค์หลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ที่มีเนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนรู้ และการฝึกหัดที่เข้มข้นมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้ ทักษะและภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นคู่มืออาชีพ

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการจัดการเรียนรู้ในสถาบันผลิตครูเป็นกลไกสำคัญยิ่งในการสร้างบัณฑิตครูให้เป็นคนดี คนดี และครูที่ใช้ปัญญาความสามารถตามที่กำหนดไว้ในเจตนารมณ์ ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ควรเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ได้บัณฑิตครู ที่มีลักษณะดังนี้คือ ด้านสติปัญญา มีความคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีเหตุผล สามารถใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างดี ด้านจิตใจ มีนิสัย ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนอย่างสม่ำเสมอ มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นแบบอย่างของศิษย์และผู้อื่นได้ มีศรัทธาในการเป็นครู มีจรรยาบรรณ แห่งวิชาชีพครู ด้านร่างกาย มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์และแข็งแรง สามารถที่จะดำรงตนให้เหมาะสมกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ธรรมชาติและเทคโนโลยี ด้านสังคม มีโลกทัศน์ก้าวไกล สามารถประสานสัมพันธ์และปรับตัวเข้ากับชุมชนที่ต้องปฏิบัติการได้ มีความตระหนักและรับผิดชอบต่อสังคม ด้านอาชีพ มีความรู้อย่าง ลุ่มลึกในวิชาที่สอน สามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาปัญญา จิตใจ ร่างกายและสังคมของศิษย์ คือ สามารถสร้างและเลือกใช้เครื่องมือการวัดผล ตลอดจนประเมินผลการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม² ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากการตอบแบบสอบถามของนักศึกษาครูที่เกี่ยวกับการรับรู้ ความสามารถทางการสอนของตนเอง โดยกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ นักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2560 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทารวมจำนวน 60 คน จากการศึกษาพบว่า นักศึกษาครูประสบปัญหาด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ การคิดกิจกรรมการเรียนการสอนที่น่าสนใจเหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียน การเรียงลำดับขั้นตอนการสอน การถ่ายทอดความรู้ ความไม่เข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ ไม่มีเทคนิค ทักษะการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ ปัญหาการทำสื่อ/ การใช้สื่อการสอน การสอนจริงในชั้นเรียนไม่เป็นไปตามแผนการสอน เป็นต้น

ข้อค้นพบดังกล่าวเป็นไปในแนวทางเดียวกับข้อมูลจากประสบการณ์การสอน รายวิชาการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ รายวิชาการออกแบบการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาและการเป็นอาจารย์นิเทศน์นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ระหว่างปีการศึกษา 2550-2560 จากการสังเกตการทดลองสอนในสถานศึกษาและสอบถามนักศึกษาทำให้พบว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูส่วนใหญ่จะมีความวิตกกังวล ก่อนการออกฝึกสอนว่าตนเองไม่มีความสามารถเพียงพอ ไม่สามารถสอนได้ ทั้งในส่วนของความรู้ในสาขาวิชาที่ตนเรียนและความมั่นใจ ในตนเองขณะทำการสอน รวมถึงความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรม

² สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. แนวทางการดำเนินงานการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.2551.

ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการสอน ทั้งด้านการเตรียมการสอน การเขียนแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียน การสอน และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยเฉพาะการใช้วิธีการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ อย่างหลากหลาย และการวัดและประเมินผลตรงตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้แต่ละครั้ง

จากการได้ศึกษาจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า หลักการและกระบวนการของการเรียนรู้ดังกล่าว มีความเป็นไปได้ในการนำมาใช้เพื่อพัฒนาความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาครูได้ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแล้วนำมาใช้ในการสร้างประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนของนักศึกษาครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู
2. ออกแบบและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู
3. ทดลองใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู

ขอบเขตของโครงการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษา ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 25 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย

ขอบเขตด้านเวลา

การดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนตุลาคม 2560 – สิงหาคม 2561 โดยใช้เวลาเก็บข้อมูล 10 สัปดาห์ เพื่อให้ผลการวิจัยครอบคลุมวัตถุประสงค์และสะดวกต่อการติดตามคุณภาพ การดำเนินการวิจัยจึงแบ่งเป็น 4 ระยะ โดยมีขอบเขตการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูโดยดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาและสภาพปัญหาในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูได้ข้อมูลสภาพและปัญหาในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู
2. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ร่วมกับแนวคิด การศึกษาผ่านการเรียนรู้และ จิตตปัญญาศึกษา โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากผลการวิจัยในระยะที่ 1 ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแนวคิด หลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการจัดการ เรียนรู้ตามแนวทางActive Learning และแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ได้สาระสำคัญของแนวคิด กระบวนการ จัดการเรียนรู้ ขั้นตอน เพื่อนำไปสู่การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้

2. พัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางActive Learning และแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ฉบับร่างและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินและให้ข้อเสนอแนะ เพื่อนำข้อเสนอแนะมาเป็นแนวทางในการ ปรับปรุงแก้ไขกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

3. กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning และแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาฉบับร่าง มีดังนี้ 1) หลักการของกระบวนการจัดการเรียนรู้ 2)วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ 3) เนื้อหาของ การเรียนรู้ 4)ขั้นตอนการเรียนรู้ และ5)การประเมินการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้กระบวนการการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning แนวคิด การศึกษาผ่านการเรียนรู้และจิตตปัญญาศึกษา ดำเนินการดังนี้

1. กำหนดประชากร กลุ่มตัวอย่าง และเตรียมการทดลองใช้กระบวนการการจัดการเรียนรู้ตาม แนวทาง Active Learning แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

2. พัฒนาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้เครื่องมือที่ใช้ใน การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ คือ คู่มือ แผนการจัดการเรียนรู้แบบประเมินความสามารถในการออกแบบการ จัดการเรียนรู้ และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบบันทึกภาคสนาม และแบบบันทึก การสัมภาษณ์

3. การดำเนินการทดลองใช้กระบวนการการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางActive Learning ร่วมกับ แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา มี 2 ระยะ ได้แก่

3.1 ระยะที่1 นักศึกษาครูเรียนรู้การออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางActive Learning แนวคิดการศึกษาผ่านการเรียนรู้และจิตตปัญญาศึกษา

3.2 ระยะที่2 นักศึกษาครูดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการการจัดการเรียนรู้ตาม แนวทาง Active Learning แนวคิดการศึกษาผ่านการเรียนรู้และจิตตปัญญาศึกษาผ่านการเรียนรู้ในบริบท ของการทดลองสอนเป็นรายบุคคล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

5. การประเมินการเรียนรู้จากการทดลองใช้กระบวนการการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning แนวคิดการศึกษาผ่านการเรียนรู้และจิตตปัญญาศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลเพื่อนำมาตรวจสอบและปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. คู่มือการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางActive Learningร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา
2. แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางActive Learningร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

3. แบบประเมินความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้
4. แบบประเมินความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้
5. แบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้
6. แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ระยะการเตรียมการ (Preparing phase: P) ประกอบด้วย 1) การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา 2) การให้ความรู้และการฝึกการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

ระยะที่ 2 ระยะการวางแผน (Planning phase: P) ประกอบด้วย 1) การวางแผน การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมในการออกแบบการเรียนรู้ 2) การร่วมกันวางแผนการจัดการเรียนรู้ 3) การสะท้อนผล

ระยะที่ 3 ระยะการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ (Coaching phase: C) ประกอบด้วย การจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) จุดประกายยั่วความคิด 2) ร่วมออกแบบการจัดการเรียนรู้ 3) ทดลองปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ 4) สะท้อนผล โดยผู้สอนและเพื่อนนักศึกษา 5) สรุปการเรียนรู้เชื่อมร้อยความคิด 6) ปรับปรุงแก้ไขพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้บทเรียน

ระยะที่ 4 ระยะการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ (Evaluating phase: E) ประกอบด้วย 1) การประเมินผลก่อนการจัดการเรียนรู้ 2) การประเมินผลระหว่างการจัดการเรียนรู้ 3) การประเมินผลหลังสิ้นสุด 4) สรุปการเรียนรู้

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้และส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นครู โดยทุกฝ่ายและผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะหน่วยผลิตและผู้ใช้บัณฑิตครู เห็นความสำคัญในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู

2. ผลการพัฒนาได้กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ มี 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) ขั้นตอนออกแบบและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ 3) ขั้นเสริมสร้างประสบการณ์ 4) ขั้นสะท้อนข้อมูลหลังการใช้การจัดการเรียนรู้ และขั้นตอนการนำกระบวนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในห้องเรียน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) จุดประกายยั่วความคิด 2) ร่วมออกแบบการจัดการเรียนรู้ 3) ทดลองปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ 4) สะท้อนคิด 5) สรุปการเรียนรู้เชื่อมร้อยความคิด 6) ปรับปรุงแก้ไขพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้

3. ประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ร่วมกับแนวคิดการศึกษาผ่านการเรียนรู้และจิตตปัญญาศึกษา พบว่าหลังการทดลองใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่พัฒนาขึ้น 1) นักศึกษามีความสามารถในการ

ออกแบบการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 2) นักศึกษาครูมีคุณลักษณะความเป็นครู ตระหนักรู้ในตนเอง ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและมีทักษะการแก้ปัญหาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 3) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางActive Learningร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ สามารถอภิปรายผล ดังนี้

นักศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่เรียนด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางActive Learning แนวคิดการศึกษาผ่านการเรียนรู้และจิตตปัญญาศึกษา หลังการทดลองมีความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของนฤมล อินทร์ประสิทธิ์³ กล่าวว่า การศึกษาชั้นเรียน คือ นวัตกรรมในการพัฒนาวิชาชีพแนวทางหนึ่ง ที่กระทำโดยครูในโรงเรียนเอง โดยการที่ครูทำกิจกรรมร่วมกันอย่างน้อย 4 กิจกรรม คือ พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้และสังเกตการจัดการเรียนรู้ สะท้อนผลชั้นเรียน และช่วยกันสรุปผลการเรียนรู้ของตนเอง การศึกษาชั้นเรียนเป็นนวัตกรรมในการพัฒนาวิชาชีพครูที่สามารถช่วยให้ครูพัฒนาตัวเอง และพัฒนานักเรียนไปพร้อมๆ กัน และยังสอดคล้องกับไมตรี อินทร์ประสิทธิ์⁴ ได้กล่าวว่าปัจจุบันระบบการศึกษาของไทยตีกรอบหน้าที่ของครู ให้นั้นไปที่การสอนตามสาขาวิชาที่ขาดความเชื่อมโยงกับชีวิตจริง และการนำไปใช้แต่ลืมนำถึง ความสามารถในการแนะแนวทางการศึกษาให้กับเด็กและความต้องการของเด็ก ครูควรจะเป็นคนที่สอนแนวทางคุณธรรมจริยธรรมระบบวิธีการคิด การจัดการและการแก้ปัญหาให้กับเด็กมากกว่าการไปเน้นวิชาเดียว วิชาใดวิชาหนึ่ง มหาวิทยาลัยต้องผลิตครูที่มีกระบวนการคิดเพื่อพัฒนาให้เด็กเป็นคนที่มีความรู้ มีวินัย สามารถแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบผ่านนวัตกรรมจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการคิดสำหรับทศวรรษที่ 21 ที่ใช้การเรียนที่ก่อแรงบันดาลใจ โดยมี “โจทย์ หรือ สถานการณ์ปัญหา” ที่ส่งเสริมผู้เรียน ให้ลองผิด ลองถูก จนสามารถสร้างความรู้ขึ้นได้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนเป็นเพียง ผู้สังเกตวิธีการแก้ไขปัญหาของเด็กแทน แล้วจึงแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถอดบทเรียนที่นำไปสู่การประมวล สังเคราะห์ สรุปความรู้ใหม่ร่วมกัน ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning แนวคิดการศึกษาผ่านการเรียนรู้ และ จิตตปัญญาศึกษาของนักศึกษาครู จึงต้องฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้ที่มีความรักและเอื้ออาทรต่อศิษย์และมีจิตวิญญาณความเป็นครู สอดคล้องกับ นฤมล เอนกวิทย์⁵ ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรจิตตปัญญาศึกษา

³ นฤมล อินทร์ประสิทธิ์. การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study): นวัตกรรมเพื่อพัฒนาครูและนักเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2552.

⁴ ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. รายงานการสังเคราะห์การบริหารจัดการงานวิชาการในสถานศึกษาที่ใช้วัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) และวิธีการแบบเปิด (Open Approach).ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังน่านานาวิทยา, 2554.

⁵ นฤมล เอนกวิทย์. การพัฒนาหลักสูตรจิตตปัญญาศึกษาสำหรับนักศึกษาพยาบาล.วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2552.

สำหรับนักศึกษาพยาบาล กนกร ตีบลาน⁶ ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมแนะแนวที่สอดแทรกแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และสมหมาย ปวะบุตร⁷ ได้ศึกษาการสร้างกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งพบว่าพฤติกรรมของนักศึกษาและนักเรียนจะแสดงออกถึงการเห็นคุณค่า ภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น มนุษย์มีความเอื้ออาทร เอาใจใส่ ให้ความสนใจในความต้องการ ความจำเป็น ความทุกข์สุขของผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นเพื่อน นักเรียน คุณครู ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ นักการภารโรง ผู้ปกครอง นอกจากนี้ยังพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน เป็นผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตนเพื่อทำประโยชน์แก่ผู้อื่น เข้าใจ เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคมด้วยแรงกายสติปัญญา ลงมือปฏิบัติการ เพื่อบรรเทาปัญหาหรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในสังคม นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning แบบสะเต็มศึกษาส่งผลให้นักศึกษามีทักษะในการคิด และการทำงานร่วมกับผู้อื่นสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นัสนรินทร์ บือชา⁸ ศึกษาเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEM Education) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยา ความสามารถในการแก้ปัญหา และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEM Education) มีคะแนนพัฒนาการร้อยละ 41.03 อยู่ในระดับต้นร้อยละ 30.77 อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 20.51 อยู่ในระดับสูง และร้อยละ 7.69 อยู่ในระดับสูงมาก

จากเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้นสนับสนุนได้ว่านักศึกษาที่ได้รับ กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางActive Learning แนวคิดการศึกษาผ่านการเรียนรู้และจิตตปัญญาศึกษา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning แนวคิดจิตตปัญญาศึกษามีคุณภาพและสามารถพัฒนาความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาให้สูงขึ้น จึงควรให้มีการส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นสำหรับ

⁶ กนกร ตีบลาน. การใช้กิจกรรมที่สอดแทรกแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2554.

⁷ สมหมาย ปวะบุตร. การจัดการกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. รายงานการวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2559.

⁸ นัสนรินทร์ บือชา. ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEM Education) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชีววิทยา ความสามารถในการแก้ปัญหาและความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2558.

นักศึกษาในชั้นปีอื่นๆ และฝึกอบรมให้นักศึกษาได้นำรูปแบบไปประยุกต์ในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่าควรมีการวางแผนและออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้อย่างละเอียดรอบคอบเพื่อสามารถพัฒนาความคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร ดีบลาน. การใช้กิจกรรมที่สอดแทรกแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2554.
- นฤมล เอนกวิทย์. การพัฒนาหลักสูตรจิตตปัญญาศึกษาสำหรับนักศึกษาพยาบาล.วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2552.
- นฤมล อินทร์ประสิทธิ์. การศึกษาชั้นเรียน(Lesson Study): นวัตกรรมเพื่อพัฒนาครูและนักเรียน. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2552.
- นัสนรินทร์ บือชา. ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEM Education) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชีววิทยา ความสามารถในการแก้ปัญหาและความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2558.
- ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. รายงานการสังเคราะห์การบริหารจัดการงานวิชาการในสถานศึกษาที่ใช้ นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) และวิธีการแบบเปิด (Open Approach). ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังน่านาวิทยา, 2554.
- สมหมาย ปวะบุตร. การจัดกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. รายงานการวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2559.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. แนวทางการดำเนินงานการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.2551.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษา ในช่วงแผนพัฒนา เศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา แห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) ฉบับสรุป. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2551.